

צ'באטי מוזהר

קמא

דף קיה:

עם

ביאור חברותא
ללימוד בעיון

תורה רסד

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מח גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר
(חי"מ שמו שמה)

תורה אור
תורה רסב

וואל ד (יח) וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יִשְׁפּוּ הַהָרִים עָסִים וְהַגְּבָעוֹת תִּלְקָנָה חֶבְלָב וְקָל אֶפְרָיִם יִהְיֶה לְכֹחַ מָוֶה וְיַעֲקֹב מִבֵּית יִזְרָה יֵצֵא וְהִשְׁקָה אֶת נַחַל הַשִּׁשְׁבִּי:
משלי כד ג) בְּחִקְקָה יִנְגַּה בָּיִת וּבַתְּבוּנָה יִתְכַּוֵּן:
איוב כח (יא) מִכִּי נִהְרֹת חֲבֹשׁ וְתַעֲלָקָה יֵצֵא אוֹר:
פ תהלים קב ו') כִּי אֶפֶר קִלְחִם אֶקְלָתִּי וְשִׁקְרִי בִּבְכִי מִסִּכְתִּי:
תהילים קלז (א) עַל נִהְרֹת כְּבֵל שֶׁם יִשְׁבֵּנו גַם כִּינֹיּוֹ בְּזָכְרֵנוּ אֶת צִיּוֹן:

תורה רסג
תהלים סו (יב) הִרְבַּכֶּם אֲנֹשׁ לִרְאִשָּׁנו כְּאֵנוּ וְכִמְכִּי וּבְמִיּוֹת וּתְזַיְנוּ לָנוּ:
בראשית ג (יח) וְקוֹץ וְדֹרְדֹר תַּצְמִיחַ לָךְ וְאֶבְלָתָה אֶת עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה:
(יט) בְּזֹעֶת אֶפְרַיִם תֵּאָכַל לֶחֶם עַד שׁוֹבָךְ אֶל הָאָדָמָה כִּי טַעֲמָה לִקְחֹתָ כִּי עָפָר אָמָה וְאֶל עָפָר תִּשְׁוֶה:

תורה רסד
שמות ויקהל לה (כב) וַיִּבְרָא הָאֱלֹהִים עַל הָעָם כָּל נְדִיב לֵב הִבְיָא חוּז וְגִזְם וְטַבַּעַת וּכְמוֹן כָּל כְּלֵי וְהָב וְקָל אִישׁ אֶשֶׁר הִנִּיף תְּנוּפֶת וְהָב לַיהוָה:

תורה רסה
יחזקאל א (יד) וְהָיִיתִי רִצּוֹא יֹשֵׁב בְּפִתְּחָהּ הַקִּוֵּץ:

קיה:

ליקוטי

וכן ע"י אבירת השם, היינו המפורסם, דהיינו שיש אחד שהוא מפורסם ואינו מפורסם, דהיינו שהוא מפורסם בפי כל והכל מדברים ממנו, ואעפ"כ אינו מפורסם^[פ], כי אינו חשוב כלל.

ויש אחד שאינו חפץ בזה, רק שאבד את המפורסים, דהיינו אבירת השם שהיא הנפש, דהיינו אע"פ שאין רצונו שלא יהיה מפורסים, אעפ"כ אבד אותו, כמו שאדם אוכד דבר שלא ברצונו, דהיינו שאבד את השם, שהוא בחי' מפורסים שיש לו שם בעולם. אבל יש אחד שעושה זאת ברצונו ובדעתו, שמוסר את נפשו על קידוש השם, דהיינו המפורסים שלו, שהוא בחי' שם כנ"ל, שהוא בחי' נפש כנ"ל, ומחמת זה אע"פ שהוא מפורסים^[ן], אעפ"כ אינו מפורסים כלל כי אדרבא הוא להיפך, כי הכל דוברים עליו, ובודים עליו כזבים שלא עלה על דעתו, ויש לו שפיכות דמים ממש מזה. ועושה זה ככוונה, כי הוא בחי' מסירת נפש ממש, כי השם הוא הנפש כנ"ל, וגם יש לו שפיכת! דמים מזה כנ"ל, והוא מציל את ישראל בזה ממה שהיה ראוי לבא¹ עליהם ח"ו בשביל היחוד כנ"ל, וע"י מסירת שמו שהיא² נפשו כנ"ל, הוא מציל אותם כנ"ל :

רסא י'אין **כשנופל** אדם ממדרגתו ידע שמן השמים הוא, כי התרחקות תחילת התקרבות ^[פ], ע"כ נפל שיתעורר יותר להתקרב להשי'. ועצתו שיתחיל מחדש ליכנס בעבודת ה', כאלו לא התחיל עדיין כלל מעולם. וזה כלל גדול בעבודת ה' שצריכין ממש בכל יום להתחיל מחדש: 'לנועיין ענין זה עוד בכמה מקומות בספרי רבינו ז"ל ^[פ], כמה צריך האדם להתחזק בעבודת ה', ולבלי ליפול משום דבר שבעולם, רק להתחיל בכל פעם מחדש. עיין היטב בענין זה, ויערב לך לעד :

רסב ט'ןפ' **דע** שע"י התחדשות התורה נעשה נהרות, כי כשמתחיל לחדש בתורה, אזי מתחיל לנבוע מעיין, בבחי' (ויאל ד) **ומעין מבית ה' יצא**, שהוא השכל, כ"ש (משלי כד) **בהכמה יבנה בית**. וזה המעין בתחילה הוא צר וקטן, ואח"כ מתרחב ומתפשט יותר ויותר, עד שנעשה ממנו נהרות, והכל באים לשתות מאלו הנהרות. ע"כ מי שרוצה לחדש חידושין דאורייתא שיש בהן ממש, הוא צריך לבכות מקודם ^[ן], כי כשנעשין נהרות הנ"ל, והכל באים לשתות מהם, אזי יבואו ג"כ קליפות וס"א ח"ו, לשתות ג"כ משם, ע"כ צריך לבכות מקודם. ואזי עושה ע"י הבכי נהרות, בבחי' (איוב כד) **מבכי נהרות חבש** ^[פ]. שע"י הבכי מתקן נהרות, ומשם שותין די סיפוקם כל הקליפות וס"א. ואח"כ כשעושה נהרות מחידושין דאורייתא שמחדש אח"כ, אזי יכול להמשיכם רק למקומות שצריך, שלא ישתו³ ממנו זרים. וע"כ חיבור ההלכות והחידושין נקרא **מוסכת** ^[פ], זה בחי' (תהלים קב) **אִישִׁיקוּי בִּבְכִי מוּסַכְתִּי**, שצריך למסוך המשקה בבכי, כי צריך לבכות מקודם כנ"ל, וזה בחי' ^[פ] **על נהרות בכל שם ישבנו, גם בכינו, זה**

רס רסא רסב רסג רסד רסה

מוהר"ן

בחי' תלמוד בבלי שנעשה אצל הישיבות, שמהם נעשים **נהרות כנ"ל**. וזהו **גם בכינו**, כי צריך לבכות מקודם, בבחי' **אִישִׁיקוּי בִּבְכִי מוּסַכְתִּי כנ"ל** :

רסג ט'נפ' **דע** שהחולי הקדחת ר"ל ^[פ], בא ע"י מה שאדם אוכל אכילה יתירה, כי כשאוכל יותר ממה שצריך ^[פ], הוא בחי' מאכל בהמה, כי גדר האדם לאכול רק כפי מה שצריך, וכשאוכל יותר הוא מעשה בהמה, שאוכלת ולועסת כל היום. ועי"ז בא קדחת ר"ל. וכן כשנזדמן להאדם בתוך מאכלו ניצוצות שלא נתבררו עדיין ממאכל בהמה למאכל אדם ^[פ], עי"ז בא ג"כ חולי הנ"ל, כִּינָאם לא מי שהוא אדם גדול מאד שיכול לדלג מדריג' שלימה ולהעלות המאכל למעלת מדבר. כי כשאוכל מאכל בהמה כנ"ל, נמצא שיוצא מגדר אדם לגדר בהמה. וזה בחי' (תהלים סו) **הִרְכַּבְתָּ אֲנוֹשׁ לִרְאִשִּׁינו**, היינו שגדר אנושי למעלה ממנו, כי הוא למטה מגדר אדם, כי ירד לגדר בהמה כנ"ל. אזי **באנו באש ובמים**, זה בחי' חולי הקדחת ר"ל, שהוא אש ומים המימות וקרירות: וזה שארז"ל (באבות דר' נתן פ"א ובתנא דבי אליהו ורבא פרק לא) ^[פ] שם איתא לשון זה) בשעה שאמר הקב"ה לאדם הראשון ^[פ] **ואכלת את עשב השדה** נודעזעו אבריו, אמר אני וחמור נאכל כאבוס אחד. **נודעזעו איבריו**, זה בחי' חולי הקדחת, שבא על ידי אכילת עשב השדה ע"י מאכל בהמה כנ"ל. וזה שאמרו כיון ששמע ^[פ] **בזעת אפך תאכל לחם** נתיישבה דעתו, כי חולי הקדחת זה בחי' פגם הדעת, כי עיקר הדעת הוא על ידי חיבור אש ומים, וזה כיון ששמע **בזעת אפך** וכו', כי רפואת החולי הנ"ל הוא ע"י זיעה. ועי"ז נתיישבה דעתו, הוא בחי' מה שנתרפא מחולי הנ"ל, שהוא שלימות הדעת כנ"ל :

רסד ^[פ] **צדקה** היא תיקון הברית, כי פגם הברית הוא, כי הוא היה צריך להשפיע בקדושה למקום שצריך להשפיע, והוא סילק ההשפעה משם, והמשיכה ח"ו למקום אחר. וע"כ התיקון ע"י הצדקה, שעי"ז חוזר ומשפיע לשם אל הקדושה, ועי"ז נתתקן : וזה בחי' **ויבואו האנשים על הנשים** הנאמר בנדבת המשכן (שמות לה), היינו בחי' זיווג ^[פ] שנעשה ע"י הצדקה של נדבת המשכן כנ"ל. וע"כ כשנותן לעני שאינו הגון, אזי אדרבא הוא נפגם יותר, כי חוזר ומשפיע למקום שאינו צריך: ועיין במ"א ^[פ] שמבואר ג"כ שצדקה הוא תיקון הברית: ² **רסה** ^[פ] **הטעם** על שבירת כלי חרס בשעת התקשרות השידוך ^[פ], כי כֵּאלו נשמות של הזיווג הם למעלה אחד ^(כ"א)^[כ"ב], אך למטה ההתקשרות וההתאחדות שלהם הוא בהעלם, כי אין יודעין מהתאחדות שלהם עד השידוך, ואזי נתגלה ההתקשרות שלהם שהיה עד עתה בהעלם. אך זה ההתגלות של ההתקשרות שנתגלה כעת התנאים, הוא בבחי' **והחיות רצוא ושוב** (יחזקאל א), כי בשעת השידוך נתגלה

^[1] תכפא ברגז- ש' נראית ב', ובתקפא בגיטין

^[2] קצת דומה לש'

^[3] מדוע הגמרא נקראת מסכת, הרבה פירושים נאמרו בזה עיין ספר חסידים תתקכח, ותוס' ז"ש בפתחה לסדר זרעים ובתעיות הראשון

^[4] לציון ותוספת אנשי-שם שם בשם לקט הקמת, ועיין ערוך ערך מסכתא, וברפ"ז בפתחה

^[5] גם בדפדפי' ותורלי- ושיקוי, ומתורלי - ושיקויי (בתהליים ושקוי)

^[6] ר"ת * תהלים קלז

^[7] גם בדפדפי' ושיקוי, ומתורלי - ושיקויי

^[8] בדפדפי' צילום 160

^[9] תורה זו לא ידוע מתי והיכן נאמרה ועיין שיחות הר"ן סימן קכג כתב יד החברים השייך לתורה זו.

^[10] ר"ת רהמנא ליצלן פ' השם ישרטנו מנגה. ועיין לקוטי תפילות תפלה קנא שטחלה זו התפשטה לא מאד. הרפואה לקדחת עיין שיש"ק ח"ב קד

^[11] עיין תורה רנז

^[12] עיין תורה סז את א', ותורה ס' את ו',

^[13] תורה זו נמצאת כבר בדפדפי'

^[14] ובצערך בפסחים קיח.

^[15] בראשית ג' יח

^[16] שם ג' יט

^[17] לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו

^[18] עיין אלישיר תורת משה עה"ת שמות לה סוף פירושו לפסוק כב שהוא לשון זיווג.

^[19] * לעיל בס' לא, ובס' נד

^[20] בדפדפי' יש כאן המשך שמתחיל- וזה בחי' עתיד הקבי"ה לעשות מחול לצדיקים וכו' ... (שנדפס בסוף תורה סה) ואח"כ תורה ס'.

^[21] לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו

^[22] בדפדפי' - עוד טעם (כי שם תורה זו נדפסה בסוף הספר (צילום 165) אחרי תורה ס' שגם בה מבואר טעם אחת)

^[23] עיין משנה ברורה סימן תקס ס"ק ס' בשם אליהו רבה סימן תקס ס"ק ו', ועי"ש במשכנות

^[24] והב ס"ק ד', ועיין שדה חמד משיכת' א את יב שהוא מנגה אשכנזים וקצת מעדות המורה, ועיין

^[25] ערוך השלחן סימן ג' סעיף כו, ובלקוטי מהרי"ח ח"ג סדר נישואין (דף קטט. מהרי" סניגס תרס).

^[26] וקל"ה חוש' א' וכלה את ח', ובשלחן העזר ח"א דף נב. ועיין לעיל חלק ראשון תורה

^[27] א את ח' [דף עג.] ותורה ז' תנינא.

^[28] גם בדפדפי' ותורלי - כי אלו, בתורלי - כי כל

^[29] אלו, ומתורז - כי (כל) אלו

^[1] גם בתורלי- מפורטים, ומתורז- מפורסם, (וצ"ע

^[2] מדוע לא תיקן בשאר מקומות, בדפדפי' לא חילק כלל ובכל התורה הוו כתב מפורסם, וגם בלוח

^[3] שניות של דפדפי' (דף נג) לא ציין מוהר"ת לחלק בזה, ורק בתקפא חילק מוהר"ת בין מפורסם למפורסים. אע"פ שבאיד"ש אומרים מפורסים גם

^[4] למפורסם.

^[5] צ"ע מדוע מוהר"ת לא כותב הכל מפורסם או הכל מפורסים ואולי מחלק בין מפורסם דהיינו

^[6] שכולם מבירים אותו למפורסים דהיינו שיש לו חשיבות וכבוד, וספירא תוקן ממוקדים הכל למפורסם.

^[7] וכן גם במהדור הקדן (הרובינץ) החדש.

^[8] גם בתורלי- מפורטים, ומתורז- מפורסם, (וצ"ע

^[9] גם בתורלי ותורלי מפורטים (ולאכארה צ"ל

^[10] מפורסם)

^[11] ע"פ ההלל הג"ל היה צ"ה צ"ל כאן **מפורסם**
^[12] בדפדפי' ותורלי - בכוונה, בתקפא לא בדרו ונדאה

^[13] בכונה, ומתורז- בכונה

^[14] גם בתורלי- שפיכת, בדפדפי' ומתורז- שפיכות

^[15] מתורז- לבוא

^[16] גם בדפדפי' ותורלי- שהיא, ומתורלי- שהוא

^[17] דפדפי' צילום 59

^[18] לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו

^[19] **עיין זחר לך פה: ובדף צ"א:** נוע"ש

^[20] אור יקר דף קפג שאם לא פגם בעיות היא

^[21] שמורה לו] **ובזחר תוריע מג ובשפע טל**
^[22] (לרבי עפעפסיל הלוי הרובינץ) **שער ג פ"ד**
^[23] [ע"ש בתחילת פ"ד בהגהה שניה (והנה מג)]

^[24] עיין אור יקר לרמ"ק על סבא דמשפטים כרך

^[25] שיעור קומה ח"א סימן ס' ביאור ענין היווגים, ובפרסם רטונים שער ח' פרק כב. ועיין קדושין

^[26] זיווג בעה"ז הוא כבר זיווג שני. וזהו ספר

^[27] פקדיו דף רטו. שם זה מבואר. ועיין ספר

^[28] הלוקטים עקב פ"ח ד"ה ונחזור לעניין, ועיין

^[29] שפתי כהן בראשית כ' יב ובמבשר כו יא שגבטן

^[30] עליון יוצא זכר ונקבה ולמטה כל אחד חולץ לבטן אחר.

מאמר צדקה היא תיקון הברית

מספה"ק ליקוטי מוהר"ן קמא

זמן ומקום אמירת התורה

לא ידוע

פתיחה

צדקה הוא תקון לפגם הברית. אבל צריך לזהר שלא לתן לעני שאינו הגון, כי על ידי זה נפגם יותר, רק לבקש מהשם יתברך, שיזכה לעניים מהוגנים, להשפיע להם צדקה והיא תקון גדול מאד לפגם הברית: (לק"ע צדקה לב) וי

ליקוטי הלכות

או"ח פורים הלכה ג אות יא – ועל כן פשוטו לנצחו ולהפילו תקנו מתנות לאביונים, הינו צדקה, שהוא בחינת תקון המשפט כנ"ל, ועל כן צדקה הוא תקון הברית, כמוכא (סימנים רמב, רסד). כי תקון המשפט הוא תקון הברית כנ"ל. ואז נשפע השפע אל מלכות דקדשה, שזה בחינת שמיני עצרת, כמבאר במאמר הנ"ל, שזהו בעצמו בחינת צדקה שמשפיעין לעני ואביון, שהוא בחינת נוקבא, בחינת מלכות דקדשה דלית לה מגרמא כלום, שזהו עקר תקון הברית, (כמוכא במקום אחר, בסימן רסד)

או"ח ענין ארבע פרשיות אות א' – כי פרשת שקלים הוא להזהיר על נתינת השקלים, דהינו צדקה, שהיא עקר תקון הברית ושלמות ומלוי מלכות דקדשה, בבחינת (משלי י, ב): "צדקה תציל ממות". וזה בחינת (שמות ל, טו): "לכפר על נפשתיכם", שכתוב בשקלים, הינו לכפר ולתקן בחינת המלכות שהוא בחינת נפש. ובפרט הצדקה של השקלים שהיא בשביל מעשה המשכן והקרבנות, שכל זה הוא בבחינת תקון הברית ותקון העגל, שהוא פגם הברית (כמוכא לעיל בהלכות יום הכפורים הלכה א'). ואחר כך קורין פרשת זכור, כי על ידי תקון הברית שנעשה על ידי הצדקה – זוכין להכניע מלכות עמלק כנ"ל, שהוא כרוף אחר שבת דין בחינת רגליו, כנזפר שם בפרשת זכור (דברים כה, יח): "ויזנב בך כל הנחשלים" וכו' כנ"ל. ועל ידי שזוכין להכניעין אזי עושין פורים – שהוא על נס מפלת המן ועמלק.

יו"ד דגים הלכה ד' אות א' – כי תקון הברית שהוא בחינת צדקה דקדשה, הוא בחינת לבושין, כי הלבושין הם בבחינת תקון הברית, בבחינת (בראשית ג, כא): "ויעש ה' אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם", שזה נאמר לענין התקון שלהם, כידוע. וזה בחינת (רות ג, ט): "ופרשתי כנפך על אמתך" וכו', אבל פגם הברית הוא בחינת גלוי ערוה, בחינת "ערם ופריה" (יחזקאל טו, ז), כמו שכתוב (ישעיה כ, ד): "כן ינהג את שבי מצרים וכו' ערום ויחף ויחשוף שתי". ופרש רש"י, כי הם מוציעים חם שגלה ערות אביו, הינו פגם הברית. ועל כן הדגים טמאים, שנמשכים מהשקרנים שמקבלין מהצדקה של הנואפים, על כן הם ערמים, בלי לבוש הקשקשים, כנ"ל.

אהע"ז קדושין הלכה ג' אות ה' – והפלה, שתאזן נאוף ותאזן מומן תלויים זה בזה, ועל ידי צדקה, שעל ידי זה משרים תאזן מומן כנ"ל, כלול בזה ממילא שבירת תאזן נאוף. כי אי אפשר להנצל מתאזן מומן כי אם על ידי שבירת תאזן נאוף כנ"ל. וכן מבאר בדברי רבנו ז"ל במקום אחר (סימן רסד), שצדקה לעניים הגונים הוא תקון הברית, עין שם.

שיחות

במדרש – אברהם שהלך בתום, שנאמר (שם יז, א) התהלך לפני והיה תמים... בשביל תמימות שהיה בו. וזכה ונזדמנה לו שרה. וכן יצחק שהלך בתום, נזדמנה לו רבקה. יעקב שהלך בתומו, נזדמנה לו רחל ולאח בלהה וזלפה. כולן משפחה אחת הן, ונחלה אחת. עליהן מפרש שלמה בחכמתו, בית והון נחלת אבות ומה' אשה משכלת. וכל כך למה. בשביל הצדקה שהיו עושין עם העניים בתום, והעלה עליהן הקב"ה כאילו היו עושין צדקה עמו, שנאמר, מלוה ה' חונן דל. בעולם הזה. וגמולו ישלם לו. לעולם הבא: (שחר טוב משלי יח) **וביאר הפל"ח** – עיין סי' רס"ד שעל ידי הצדקה נעשה בחינת זיווג דקדושה, בחינת (שמות לה, כב) "ויבאו האנשים על הנשים" הנאמר בנדבת המשכן. ועיין סי' רנ"א שיעקר שלמות הצדקה ע"י בחינת אמת. ועל כן על ידי שעשו צדקה עם העניים בתום, היינו באמת בלי שום פניות ומחשבות חוץ חס ושלום, על ידי זה זכו לזיווגים קדושים:

עונג שבת (לרבי אפרים קראקובסקי) עמ' רלד – הנה כתיב "יש מפזר ונוסף עוד". י"ל עפ"י ד"ק של רבינו ז"ל בליקוטי קמא סימן רס"ד כי הצדקה לעני הגון הוא תיקון הברית. יעיי"ש, וי"ל בזה ג"כ רמז הכתוב יש מפזר כי יש' בגימטריא קר"י ח"ו, ועי' מפזר הצדקה ונוסף אל הקדושה כל הניצוצות, וזוכה ע"ד' בגימטריא יס"ד'. והנה שמעתי אומרים בשם גדול וצדיק ז"ל שפיזר הרבה לצדקה, ושאלו אותו היכן ההיתר הלא תיקנו באושא המבזבז אל יבזבו יותר מחומש? והשיב כי זאת הוא רק למי שאינו צריך לתקן פגמי נפשו, רק לקיים מצות הצדקה, ע"י תיקנו שלא יבזבו יותר מחומש, אבל מי שצריך תיקון נפשו, הלא כתיב "עור בעד עור וכו' יתן בעד נפשו". ובאמת למשל אם יצטרך אדם ח"ו לרפאות את גופו, האם ידקדק רק עד חומש? הלא יתן בודאי בלי גבול, ח"ו ומכ"ש לרפאות את נפשו, בודאי ראוי ליתן וכו'. יה"ר שאזכה ג"כ ליתן צדקה הרבה לעניים הגונים הרבה, ולתקן פגמי נפשי בתוך הרחבה, בתוך שאר ישראל. היום הוא זמן שובב"ם וקשה לנו להתענות, יה"ר

* ד' ע"י אב תשפ"ה ירושלים

ב קצור ליקוטי מוהר"ן השלם – צדקה הוא תקון לפגם הברית, אבל צריך לזהר שלא לתן לעני שאינו הגון, כי על-ידי-זה נפגם יותר, על כן צריך לבקש מהשם יתברך שיזכה לעניים מהוגנים להשפיע להם, והוא תקון גדול מאד לפגם הברית:

שנוכח לתקן ע"י צדקה לעניים הגונים, ולקיים עצת רבינו ז"ל, לידע את יוסף, ועי"ז בעזרה"ת נוכל להתגבר על מלך חדש שאמר חכז"ל יצרו של אדם מתחדש עליו בכל יום. וכמדומה לי כי יש שיחה שאמר רבינו ז"ל כי מי שיודע ממני א"צ להתענות ומי שאינו יודע ממני מה יועילו לו התעניות. כי רבינו ז"ל נותן תיקונים לכל הדבקים אליו לכל אחד כפי בחינתו. יה"ר שנוכח להתקרב אל רבינו ז"ל באמת, ויהי טוב לנו בזה ובבא.

פרפראות לחכמה – סימן כ"ג אות יא: בענין מלח ממון חסר המבואר שם שרוצה לומר על ידי תיקון הברית שהיא בחינת מלח נתמעט תאוות ממון וכן מבואר גם בסוף המאמר ובאמת הפירוש הפשוט בגמרא שם הוא למלוח את הממון שיתקיים אצלו הוא לחסרו על ידי צדקה וזה שכתוב שם ואמרי לה חסד לעשות ממנו חסד וכפירש"י שם אך האמת שגם רבינו ז"ל פירש בפשוטו גם כן, רק שגילה לנו סוד פנימיות כוונת לשון חז"ל שאמרו בלשון זה מלח ממון חסר כי באמת על ידי צדקה זוכין גם כן לשבר תאוות ממון כמבואר בסי' י"ג במאמר להמשיך השגחה וכו', כי צדקה הוא גם כן בחינת תיקון הברית **כמבואר לקמן בסי' רס"ד** וכמובן גם בתיקונים, וכן על ידי צדקה נמשך עליו הארת כח וזכות בחינת צדיק בחינת (תהלים לו) וצדיק חונן ונותן כידוע, ועל ידי זה זוכה לבטל תאוות ממון ואז נתקיים אצלו העשירות כי עיקר קיום העשירות נמשך רק משבירת תאוות ממון שהוא בחינת אמת בחינת קושטא קאי אבל שקרא לא קאי כי שקר אין לו רגלים, כי על ידי תאוות ממון שהוא בחינת עבודה זרה בחינת שקר אינו יכול להמשיך עשירות שהוא בחינת רגלין, כי אל אחר אסתרס ולא עביד פירין...

תורה כט אות ט' – וזה עקר תקונו של המשא ומתן שיכון בכל הלוך והלוך, ובכל דבור ודבור, שהוא הולך ומדבר בשעת המשא ומתן, שכוונתו כדי שירויח כדי שיתן צדקה. וזה הוא בחינת תקון הכללי של הדמים, כי הצדקה הוא בחינת כלליות הגידין, בבחינת (הושע י): "זרעו לכם לצדקה". בבחינת "זרע גר", הוא טפה חורא, שעל ידי התקון הזה נתרומם המזין, בבחינת: 'מחא חורתא בכספא' (כב). ועל שם זה נקרא משא ומתן, להורות שיש בו תקון לבחינת הגדים הנ"ל, לבחינת דמים הנ"ל. 'משא', זה בחינת (תהלים ל"ח): "כי עונותי עברו ראשי כמשא כבד יכבדו ממני". שהם השם"ה לאין הנ"ל, שמתגברין על הראש שהוא המזין, בבחינת: "לא תעמד על דם רעך" כנ"ל, והוא בחינת פגם הפגדים הנ"ל כנ"ל. וזה: 'כבד יכבדו', היינו בחינת מלך הכבוד הנ"ל. 'כבד', הינו בחינת הדמים, שהפכד מלא דם, שהוא בחינת דם נדה הנ"ל. 'מתן', הוא בחינת תקון הכללי, שהוא הצדקה, בחינת (משלי י"ח): "מתן אדם ירחיב לו". בחינת קשת הברית שהוא הצדיק, בחינת (תהלים ל"ז): "צדיק חונן ונותן".

קושיות

- א. צדקה היא תיקון הברית – צ"ע לפי הביאור הידוע שברית היא הסכמה של שנים להיות כמו שני חצאים משלם¹, אחד, שעל כן שומרים אמונים זה לזה תמיד, וכל אחד מרגיש את חברו כמו את עצמו שהרי הם אחד, ועל כן מתאמץ להשלים חסרון חברו כמו את חסרונו שלו. איך זה מתקיים בנתינת צדקה לעני הגון שאינו מכיר כלל. נראה לומר כי מצד הנשמות כל ישראל קומה אחת², ועל כן נתייבו כל ישראל ערבות זה על זה, וזהו ואהבת לרעך כמוך, כמוך דייקא. וגם למעשה בפועל מחייבת התורה להרגיש כל אחד את חברו כחלק ממנו ממש כמבואר בירושלמי³ בביאור לאו דלא תקום ולא תטור – היתכן שאם יד אחת תכה את השניה היא תחזיר לה?
- ב. צ"ע הכלל שברית הוא בין שנים וא"כ באיזה ברית פגם המשחית זרעו, הרי הוא לבדו משחית? (עיי' לקמן בהקדמה בעניין כח ההתקשרות של האדם ועיין גם קצת מזה בהקדמה לתורה פ' בעניין השלום מחבר הפכים)
- ג. ידוע שישראל כרתו ברית עם הקב"ה בהר סיני⁴, ועיקר הלשון שמירת הברית ותיקון הברית הכוונה לאותה ברית, ומדוע דווקא פגם ההולדה מכונה פגם הברית יותר משאר עבירות? מדוע עובד ע"ז לא

¹ ספר העיקרים מאמר רביעי פרק מה – ברית הברית הוא קשר קיים בין שני אנשים כורתי הברית כדי לקשר ולדבק האהבה ביניהם עד שיהיו שניהם כאלו הם גוף אחד, וישמור כל אחד מהם את חברו כשמירתו את עצמו לפיכך היו כורתי ב"ח לשנים ועוברין בין הבתרים לאות כי כמו ששני הבתרים הם גוף אחד בב"ח ההוא בהיותו חי והיה כל חלק מהם מרגיש בצער חברו עד שכאשר היה מגעי חולי או נזק בחלק האחד היה חברו מרגיש בחולי או הנוק ההוא ולא הפריד בין שני אלו החלקים רק המות כן שני האנשים כורתי הברית יהיו כגוף אחד בהיותם בחיים ולא יפריד ביניהם רק המות ומזה יתחייב כי כאשר ירגיש האחד איזה נזק או צער בא על חברו בעל בריתו שיכניס עצמו בדוחק להצילו כמו שיכניס עצמו בסכנה בעד עצמו וכן שלא יכחד ממנו דבר ממה שידע או ירגיש שחושבים להרע אליו או שחשבו עליו איזו מחשבה רעה וכן יגלה לו סודותיו ומצפוניו לבו כמו שיגלה אותם לעצמו כי אין החבר זולת עצמו וראוי לו שיאהב אותו כאהבתו לעצמו וזהו שאמרה תורה ואהבת לרעך כמוך כלומר כמו שאהבתך את עצמך אין בה זולתיות כך אהבתך את חברך לא תחשוב שזאת דבר זולתך שהוא גדר האהבה הגמורה שיתאחד האהוב עם האהוב ולזה תמצא כי אהבה בגימטריא עולה לאחד כי אין האהוב שזאת דבר זולתך שהוא גדר האהבה הגמורה שיתאחד האהוב עם האהוב ולזה תמצא כי אהבה בגימטריא עולה בבריתו שאם לא כן אין ראוי לו לאדם לגלות סודותיו לכל אהוב כי כאשר אין האהוב נאמן ובדוק לו, אין ראוי לו לגלות אליו סודותיו כי אולי יתהפר לאויב ויהיה זה לו לפוקה ולמכשול בהיות זולתו יודע סודותיו ובפרט מי שיחשוב בו שהוא אהוב ואינו כן לפי שאי אפשר לו להשמר ממנו:

² עיין ערבי נחל (בהעלותך דרוש ב' משנת תקנט (עמ' תרנח במהדר וערער) – ד"ה והנה ארדל) שישראל חלוקים רק מצד הגוף אבל מצד נשמותיהם הם קומה אחת וגוף אחד וכשם שבגוף הראש חשוב מהרגלים כך גם בקומת ישראל

³ ירושלמי נדרים פ"ג הלכה ד' כתיב לא תקום ולא תטור את בני עמך – היך עבידא הוה מקטע קופד ומחת סכינא לידיו תחזור ותמחי לידיה?

⁴ שמות פרק כד – (ו) ויקח משה חצי הדם וישם באגנת ויחצי הדם וירק על המזבח: (ז) ויקח ספר הברית ויקרא באזני העם ויאמרו כל אשר דבר ידוד נעשה ונשמע: (ח) ויקח משה את הדם ויזרק על העם ויאמר הנה דם הברית אשר ידוד עמכם על כל הדברים האלה:

ספורנו (ו) וחצי הדם זרק על המזבח. עשה את המזבח כשליח לאל יתברך לבדו לכרות הברית, ובכן קבל חצי הדם, וחציו האחר נזרק על העם הנכנסים עמו לברית:

מכונה פוגם בברית ואילו משחית זרעו נקרא פגה"ב. הרי ע"ז היא ממש ביטול הברית הנ"ל, שהרי ממש כורת ברית עם דבר אחר. והכלל שא"א להיות בברית עם שנים שהרי כנ"ל ברית היא שני חצאים של דבר חד. ואין שלש חצאים. וגם זה הלשון כריתת ברית דהיינו שכורת עצמו מכל קשר אחר^ו על מנת להיות בברית שלם עם הבעל ברית האחד. ראה לקמן בהקדמה

ד. מדוע א"א לברות ברית יותר משנים? הרי כרתנו ברית עם הקב"ה ואיש עם אשתו ושני חברים? נראה שכל ברית שיש לנו נוסף על הברית עם הקב"ה היא כלולה בברית עם הקב"ה דהיינו שהיא ברית משנה שנובעת מהראשונה ואינה לעצמה.

ה. צ"ע איך אפשר לברות ברית בין תלמיד ורב וכ"ש אדם והקב"ה, הרי הם לא חצאים אלא חלק גדול וחלק קטן. ראה בעניין זה מה שכתב אהב ישראל (מאפטא) פרשת שקלים ד"ה והנה כל לב משכיל.^{יז}

ו. צדקה תיקון הברית צ"ע לפי מה שמבאר שהפגם היה שהשפיע למקום הלא נכון ועתה מתקן ע"י שמשפיע למקום הנכון. קשה כי לכאורה תיקון רק את מדת המשפט שלו, אבל לא את הפגם של ז"ל וכ"ש אם נולד גוי או ממזר. כי באמת תיקון הברית הוא לא תיקון העוון של פגם הברית אלא תיקון הקשר עם הקב"ה שהוא תלוי במשפט כמבואר בתורה ב'^{יח} לחזור מכל הפניות להיות מכוון לאמצע דהיינו להקב"ה.

ז. והוא סילק ההשפעה משם – צ"ע מהיכן סילק? רבנו מדבר על מי שפגם בברית ועי"ז פגם ביחוד העליון והשפעת הקב"ה לשכינה, ועתה רוצה לתקן ע"י צדקה

ח. וע"כ התיקון ע"י הצדקה, שע"ז חוזר ומשפיע לשם אל הקדושה – צ"ע מה הכוונה לשם, האם הכוונה לאותו מקום שהשפיע בו כשפגם בברית, הרי הפגם היה בכח ההולדה ואילו התיקון הוא בממון. מדוע לא אומר ומשפיע לקדושה? הכוונה כנ"ל שחוזר לגרום באתערותא דלתתא שהקב"ה ישפיע לשכינה ונמצא על ידו חזרה ההשפעה לקדושה

ט. מה הגדר של עני שאינו הגון? האם מי שיש לו ונוטל, או מי שידוע שלא ישתמש בצדקה לכבוד שמים. חז"ל אמרו (ברכות לג תורה קט) מי שאין בו דעת אסור לרחם עליו, והטעם כי אתה מרחם עליו ועוזר לו אבל הוא מעשיו בלא דעת וחיבור להקב"ה, ממילא נמצא אתה עוזר לו לעשות מעשים רעים. אבל ישראל הגון שיש לו ונוטל עכ"פ עושה בזה מעשים טובים.

י. כי חוזר ומשפיע למקום שאינו צריך – צ"ע מדוע נקט חוזר, הרי גם אם נותן פעם ראשונה לעני שאינו הגון זה פגם הברית. כנ"ל שרבנו בכל התורה הזו מדבר על מי שפגם בברית ע"י שהשפיע למקום הלא נכון ועתה רוצה לתקן ע"י נתינת צדקה למקום הכן נכון.

מדרש רבה ויקרא – פרשה ו פסקה ה (שמות כד) ויקח משה חצי הדם ומהיכן היה יודע משה חציו של דם ר' יהודה ברבי אילעי אמר הדם נחלק מאליו ר' נתן אמר נשתנו מראיו ונעשה חציו שחור וחציו אדום בר קפרא אמר מלאך ירד בדמות משה וחלקו א"ר יצחק בת קול היתה יוצאת מהר חורב ואומרת עד כאן חציו של דם תני ר' ישמעאל בקי היה משה בהלכות דם וחלקו וישם באגנות ר' הונא בשם ר' אבין באגנת כתיב לא זה גדול מזה ולא זה גדול מזה אמר משה לפני הקדוש ב"ה מה נעשה בחלקך אמר לו זרוק על העם ומה נעשה בחלקם אמר לו זרוק ע"ג המזבח וחצי הדם זרק על המזבח רבי ברכיה ור' חייא בשם ר' יוסי בר חנינא הוא נשבע להן והן נשבעו לו הוא נשבע להן (יחזקאל יז) ואשבע לך ואבא בברית אתך נאם ה' אלהים והן נשבעין לו להקדוש ברוך הוא שנאמר (דברים כט) לעברך בברית ה' אלהיך ובאלתו ומנין שאין אלה אלא שבועה ר' נחמיה ורב נחמן דייפו בשם ר' יעקב דקסרין מן הדא (במדבר ה) והשביע הכהן את האשה בשבועת האלה

^י **שמעתי** מהרי"ח בשם אביו הרב וועלוועל חשין זצ"ל שזה הטעם שאברהם אבינו התייעץ עם ממרא בן בריתו על המילה שכיון שרצה לברות ברית עם הקב"ה חייב היה להודיע לבני בריתו שעל מנת כן הוא כורת עצמו מהם. ראה בראשית יד יג שממרא אשכול וענר בני ברית אברהם. ועיין בראשית יח א פרש"י עפ"י ב"ר טעם שהיה באלוני ממרא כי התייעץ עמו על המילה.

^ח **אוהב ישראל** – פרשת שקלים – והנה כל לב משכיל ראוי לעורר לבבו לדעת ולהבין ענין וכוונת זקית ראשן של ישראל מהו. וגם מה זה ע"י קריאת פרשת שקלים דוקא. וי"ל בהעיר לב אחרי אשר חנן דיעה אל דעות ה'. הנה כתיב בסוף פרשת משפטים (שמות כד, ו) ויקח משה חצי הדם וישם באגנות. וחצי הדם זרק על המזבח ויקח משה את הדם ויזרוק על העם ויאמר הנה דם הברית אשר כרת ה' עמכם. להבין כוונת משרע"ה בזה. למה חלק הדם לשתיים והחצי שם באגנות. י"ל, דהנה כתיב (ש"ה ש ז, ג) שררך אגן הסהר אל יחסר המוג. וזה קאי על הסנהדרין שהיו יושבין כחצי גורן עגולה כמו הסהר כשאינה במילואה עדיין וכמאחז"ל (סנהדרין לו ב). אכן הכל צריך טעם ושום שכל. למה היו יושבין כסדר זה דוקא כחצי עיגול. וי"ל שזה מרמז על סוד עתיק. איך קוב"ה וישראל חד אינון ומתייחדין ומתדבקין כביכול ע"י מצות התורה, כי כבר נתבאר אצלנו כמה פעמים סוד ישראל עלה במחשבה להבראות (ב"ר א).

^ט **תורה ב' אות ג** וְגַם שִׁזְכָּה לְחֶרֶב הָיָה, צָרִיךְ לִידַע אִיךָ לָלֶחֶם עִם הָחֶרֶב, שְׁלֵא יִטָּה אוֹתָהּ לְיָמִין אוֹ לְשִׁמָּל, וְשִׁיחָא קוֹלַע אֶל הַשְּׁעָרָה וְלֹא יִחָטֵא: וְזֶה אֵי אֲפָשָׁר אֶלָּא עַל יְדֵי בְּחִינַת מְשֻׁפֵּט, כִּי מְשֻׁפֵּט הוּא עֲמוּדָא דְאִמְצָעִיתָא (ו), הֵינֵּה שְׁקוֹלֵעַ עִם כְּלֵי יָדָיו אֶל הַמְּקוֹם הַצָּרִיךְ, וְאֵינֵּה מִטָּה לְיָמִין וְלֹא לְשִׁמָּל, אֶלָּא לְאִמְצָע. וְזֶה בְּחִינַת (תְּהִלִּים ק"ב): "כִּלְכַּל דְּבָרָיו בְּמִשְׁפָּט": וּבִשְׁבִּיל זֶה קָבַל יוֹסֵף אֶת הַבְּכוֹרָה דּוֹקָא מֵיעֶקֶב, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (בְּרֵאשִׁית מ"ח): "וְאֲנִי נָתַתִּי לָךְ" וְכו'. אֲנִי דִּיקָא, שְׁהוּא בְּחִינַת מְשֻׁפֵּט. וְזֶה (תְּהִלִּים פ"א): "כִּי חָק לִישְׂרָאֵל הוּא", בְּחִינַת בְּרִית, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב: "חָק בְּשָׂאֲרוֹ שֵׁם", מְשֻׁפֵּט לְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב, הֵינֵּה שְׁצָרִיךְ יוֹסֵף לְקָבַל זֹאת הָחֶרֶב מִבְּחִינַת מְשֻׁפֵּט, כִּדִּי שִׁכְלָל דְּבָרָיו בְּמִשְׁפָּט. וְזֶה (תְּהִלִּים ע"ב): "מְשֻׁפֵּטֶיךָ לְמִלְךָ תֵּן". שְׁמִישִׁיךְ יְקָבֵל מִבְּחִינַת מְשֻׁפֵּט: שֵׁם אוֹת וְדָן וְעַל יְדֵי מַה זִּכְרָה לְבְּחִינַת מְשֻׁפֵּט? עַל יְדֵי צִדְקָה. שְׁעַל יְדֵי צִדְקָה אוֹחֲזִין בְּמִדַּת הַמְּשֻׁפֵּט, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (דְּבָרִים ל"ג): "צִדְקָתָהּ ה' עֲשָׂה וּמִשְׁפָּטֶיהָ". וְכְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (תְּהִלִּים צ"ט): "מִשְׁפָּט וְצִדְקָה בְּיַעֲקֹב" וְכו'. כִּי צִדְקָה הוּא עַל יְדֵי מְשֻׁפֵּט, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (שֵׁם ע"ה): "אֱלֹהִים שׁוֹפֵט, זֶה יִשְׁפִּיל וְזֶה יָרִים". שְׁמוֹרִישׁ לְזֶה, וּמַעֲשִׂיר לְזֶה. וּכְשֶׁנִּתֵּן צִדְקָה הוּא בְּבְחִינַת זֶה יִשְׁפִּיל, שְׁמַחֲסֵר מְמוֹנֵה, וּבְבְחִינַת זֶה יָרִים, שְׁמַעֲשִׂיר לְעֵנִי. נִמְצָא, שְׁאֹחֲזֵה עַל יְדֵי זֶה בְּמִדַּת מְשֻׁפֵּט:

יא. כי חוזר ומשפיע למקום שאינו צריך – צ"ע מדוע אומר למקום שאינו צריך ולא כנ"ל שבמקום להשפיע לקדושה השפיע למקום אחר, ואם רוצה לומר שהענייני הגון כיון שיש לו ואינו צריך, א"כ מדוע קורא לו עניי? ועוד מאי אינו צריך הרי תמיד אפשר להדר במצוות. נ"ל שעניי שאינו הגון הכוונה למי שאין בו דעת להשתמש בצדקה לדבר שיווליד כבוד שמים, דהיינו תורה ומצוות או מה שמרבה תורה ומצוות, אבל מי שיש בו דעת אבל אינו עניי זה לא פגם לתת לו, אלא שוודאי עדיף לתת למי שאין לו מה לאכול, ולמי שהצדקה תעזור לו לשוב הדעת, כמבואר בש"ע/ עשיר שירד מנכסיו כיון שרגיל במותרות מצות צדקה ליתן לו כל מחסורו כפי שרגיל, כי שוודאי מי שחסר לו ישוב הדעת בלימוד תורה ואו עשיית מצוות, מצוה לתת לו, שהרי סוף דבר יביא כבוד שמים.

יב. הנותן צדקה לעניי שאינו הגון מבואר בב"ב ט: שאין לו שכר, וצ"ע רק אין לו שכר ולא נענש הרי הוא פגם שהרי איבד ממון בחינם, ועוד שאם אינו הגון מסמא משתמש בממון לדבר שאינו הגון, נמצא הנותן לו צדקה מסייע למעשים שאינם הגונים. וגם מהתורה כאן משמע שהוא פגם הברית. נראה שכוונת הגמרא רק לומר שאין לו שכר צדקה אע"פ שחיסר משלו ונתן לחברו וכיון לשם שמים והיה ראוי שיעלה עליו כתוב כאילו עשאה/ ויקבל שכר.

הקדמה

על הצדקה דבר רבנו הרבה מאד, וכאן נוגע בשרש הענייני של משפיע ומקבל שיש בה, שבוה היא דומה מאד לזיווג, ועל כן צדקה לעניי הגון דהיינו למקום שיווליד כבוד שמים, היא תיקון הברית, דהיינו זיווג שיווליד כבוד שמים. וכל שכן זיווג שיווליד ירא שמים הוא צדקה לעניי הגון. וכתוב עמך כולם צדיקים.

צדקה היא תיקון הברית

צריך להבין מה הוא גדר הברית מדוע דווקא פגם ההולדה בכל האופנים שלו נקרא פגם הברית, הרי כל עבירה היא פגם הברית שכרתנו עם הקב"ה. ויסוד הענייני הוא בהבנת הספקים בראשית פרק יז בענייני הברית שכרת הקב"ה עם אברהם אבינו חוזר כמה פעמים שהברית נעשית ע"י מצוות מילה דייקא. כמ"ש (י) זאת בריתי אשר תשמורו ביני וביניכם ובין ירעך אחריך המול לכם כל זכר: (יא) ונמלתם את בשר ערלתכם והיה לאות ברית ביני וביניכם:

נמצא שעיקר הברית היתה על שמירת כח ההולדה שיהיה רק לכבוד שמים, כי ברית מרכבה לספירת היסוד דהיינו כח ההתקשרות של האדם, נמצא שעיקר הברית והקשר הוא בענייני הזה של התקשרות שתמיד תהיה רק באופן שתוליד כבוד שמים. לכן הברית וספירת היסוד נקרא שלום וכמבואר בתורה פ' שגדר השלום שהוא מחבר הפכים.

והיסוד הזה נמצא בכל הוצאה לפועל של דיבור ומעשה שתמיד השלב האחרון לפני היציאה לפועל הוא בא ליסוד, כי הפועל וההתגלות הוא במלכות, ותמיד לפני כן כשהשפע בא אל המשפיע לה שם צריך לכוון לשם שמים. נמצא בכל מעשה ובכל מצווה השלב שלפני סוף דבר הוא תלוי בתיקון הברית שבו תלוי אם הפעולה תצא לשם שמים או ח"ו לשם סיבה אחרת.

וענייני הזה מתבטא בעיקר במצוות הצדקה כיון שהיא מאד דומה להולדה וכל המאפיינים של הולדה נמצאים בה, דהיינו משפיע לשם שמים ומקבל שצריך להיות כלי מוכן להולדה של כבוד שמים, לכן צדקה לשם שמים ולעניי הגון, הוא תיקון הברית, הקרוב ביותר לתיקון הברית שבהולדה, שהוא עיקר תיקון הברית.

הצדקה

בענייני הצדקה יש כמה בחי' ראשית מה שמחיה עניי הגון שזה מצד התוצאה, וב' גם נתינה לשאינו הגון, מצד עצם הנתינה בכוונה לשם שמים היא מצווה שעליה נאמר הרוצה לעשות מצווה ונאנס מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה. עוד יש בזה ענייני חשוב של קיום מצוות והלכת בדרכיו, שהוא גם תלוי בכוונת הנתינה ולא בתוצאה. עוד מבואר בתורה ד' תנינא שעצם הנתינה לשם שמים היא אתערותא דלתתא שמעוררת אתערותא דלעילא להשפיע שפע לעולם.

עוד ראיתי/ שמדייקים מדברי ירמיה על אנשי ענתות בעת אפך עשה בהם שביטול מצוות צדקה נענשים עליה בעידנא דריתחא, ואין הכוונה שמבטל לגמרי אלא שנתן לעניי שאינו הגון ואעפ"כ בעידנא דריתחא נענש על צדקה כזו.

עוד ראיתי מבארים/ שהצדקה אינה ממון שלך אלא משלו אתה נותן לו, נמצא שהמבטל מצוות צדקה הוא כגולן כי אין הממון בידו אלא פקדון ששייך לעניי/ וניתן רק כדי לזכותו במעשה חסד כדי שאתערותא

^י ש"ע יו"ד סימן רנ סעיף א' – כמה נותנין לעניי, "די מחסורו אשר יחסר לו". כיצד, אם היה רעב, יאכילוהו. היה צריך לכסות, יכסוהו. אין לו כלי בית, קונה לו כלי בית. ואפילו אם היה דרכו לרכוב על סוס ועבד לרוץ לפניו כשהיה עשיר (כתובות ס:), והעניי, קונה לו סוס ועבד. וכן לכל אחד ואחד לפי מה שצריך.

^{יא} כמבואר בברכות ו. – מאי (מלאכי ג-טז) ולחשבי שמו אמר רב אשי חשב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה.

^{יב} חיד"א ראש דוד פרשת קדושים. ודף על דף ב"ק טז: בשם עיר בנימין

דלתתא תעורר לעילא. נמצא שנתינה לעני שאינו הגון היא ממש פגם, שהרי קבל ממון שייך לאחד ונתנו לאדם אחר. ועוד שאם המקבל ממש אינו הגון הרי מסייע לו בממון של ההגון לעשות מעשים לא הגונים. ובזה דמיון היחוד לצדקה כי גם היחוד הוא נתינת טפה שלא שייכת לו, שהרי לבדו אין לו כח לעשות בה אלא שדין וליילין ומזיקין כידוע, ורק ע"י נוקבא יש אפשרות שיוולד מזה אדם, אבל אם נותן לאשה שאינה הגונה כגון גויה או אשת איש, הרי יולד מזה או גוי או ממזר, נמצא שרק אשתו/ו^י היא העני ההגון שיכולה להוליד מהצדקה הזו ולד שידגל ויהיה ירא שמים שימשיך ויעשה כבוד שמים ויוליד כבוד שמים.

מאידך ראיתי בדף על דף/טו^י ב"ק טז: גם ביאור הפוך, שדווקא נתינה לעני שאינו הגון, כיון שלא מדקדק אם הוא ראוי או לא, אזי גם משמייא לא מדקדקים עליו, ונותנים לו. אבל נראה שלדעת רבנו יצא שכרו בהפסדו כנ"ל. וגם בדף על דף הנ"ל למסקנה כתב שאעפ"כ, בוודאי הנותן לעני שאינו הגון לא זוכה לכל מעלות ושכר הצדקה, וגם הביא דעת היר רמה (ב"ב פ"א ס' קט) שסובר שאין לו כלל שכר. וספר החסידים אות סא שנחשב לו עוון.

למעשה שמעתי בשם רבי לוי צחק זצ"ל שאמר שפרוטה צריך ליתן לכל מבקש/ו^י אבל ישמור את הסכום ההגון לעני הגון מאנ"ש.

עד כאן ההקדמה

תורה רסד [יח]

צדקה היא תיקון הברית, רבנו פונה למי שפגם בברית, ומגלה לו תיקון לפגם ע"י צדקה לעני הגון, כי פגם הברית הוא, כי הוא היה צריך להשפיע בקדושה למקום שצריך להשפיע, והוא סילק ההשפעה משם, והמשיכה ח"ו למקום אחר. נראה שרבנו לא מתייחס לעצם המעשה, אלא למה שמעשיו גרמו, כי כל השפעה למקום נכון שיווליד כבוד שמים, מעורר יחוד קב"ה ושכינתיה, ועל כן כל השפעה למקום שלא מוליד כבוד שמים נקרא סילוק ההשפעה מהמלכות, דהיינו שמעשיו גרמו שנסתלקה ההשפעה מהקב"ה למלכות, וע"כ התיקון ע"י הצדקה, לעני הגון דהיינו השפעה שמולידה כבוד שמים, שע"י דהיינו ע"י אתערותא דלתתא מעורר למעלה שגם הקב"ה חוזר ומשפיע לשם לשכינה, דהיינו אל הקדושה, וע"י נתתקן הפגם הברית הנ"ל:

וזה בחי' ויבואו האנשים על הנשים הנאמר בנדרת המשכן (שמות לה) וט, היינו בחי' זיווג [כ] שנעשה ע"י הצדקה של נדרת המשכן כנ"ל. דהיינו כנ"ל שמדברים על מצב של אחרי פגם

^י משלי יעקב להמגיד מדובנא על פרשת ראה מקשה מדוע מצות צדקה בלשון שלילה לא תאמץ ולא תקפוץ ידך? ומתרץ כי באמת העשיר רק צינור לשפע של העני לכן המצווה היא רק שלא יעצור את השפע מלהגיע לעני שהוא בעליו האמיתי.

אור החיים שמות כב כד אם כסף תלוה את עמי – ע"ש כי משלו אתה נותן לו.

מענינה של תורה שמות כב כד בשם מעשה רוקח

^{יד} זה מצד הנותן אבל אעפ"כ המקבל צריך להכיר טובה לנותן ולא יאמר משלי נתתה לי. כמבואר בספר המדות צדקה אות יג – צריך להחזיק טובה לנותן, ואל תאמר שלא נתן לך משלו.

^{טו} גם בזה הגביל חז"ל שלא יקח בת עם הארץ כי נאמר עליו ארור שוכב עם בהמה. ויכוון לשם שמים שלא יוליד בני תשע מדות – אימה, אנוסה, שנואה, נידוי, תמורה, מריבה, שכרות, גרושת הלב, ערבוניא, חצופה (כמבואר בנדרים כ:). וגם באשה כשרה וכוונה כשרה יש מעלות לאשה מיוחדות ובה תלמיד חכם, שכל זה מעלות בבחי' עני הגון הנ"ל.

^{טז} ראה דף על דף ב"ק טז: בשם מנורת זהב עה"ת בשם רבי זושא מאניפולי שירמיה הנביא לא התכוון לקלל אותם אלא להפך לברכם שכמו שהם לא ידקדקו מי ראוי ומי לא גם גם משמים לא ידקדקו עליהם.

^{יז} אמנם ראיתי חולקים בזה עיין דף על הדף בבא קמא דף טז: – בקובץ "משולחן גבוה" (ח"ב עמ' קל"א) מסופר שמרן הגרי"ז זצ"ל טייל פעם עם הרב מחרקוב, ניגש אליהם יהודי שפשט ידו ותבע מהגרי"ז "תן כסף! הוא התעלם ממנו והמשיך בדרכו למרות שהלה המשיך לתבוע ממנו צדקה. שאלו הרב מחרקוב מדוע לא נתן לו פרוטה מחשש לאו ד"לא תקפוץ" והשיב בדברי הפסוק במשלי (י"ח כ"ג) "תחנונים ידבר רש". וע"ע בספר "פני שלמה" (מבעמח"ס קיצור שו"ע) על מסכת ב"ב (ט ב) שבתוך דבריו שם כתב וז"ל: "ועינינו הוראות כמה עניים שמקבלין צדקה ואינם מתביישים כלל, אדרבה, הרבה פעמים מתקוטטים ולוקחים בזרוע, ונראה שזה סימן כי אינם עניים מהוגנים, ומה שהקב"ה אינו מפרנסן זהו בשביל חטאם. אבל עני המתבייש, זהו סימן שהוא אדם כשר, ומה שהקב"ה אינו מפרנסו זהו כדי שנוכח אנו ע"י הצדקה שנותנין לו" וכו'. אלא, שלפי ראייתו של מרן הגרי"ז מהפסוק במשלי "תחנונים ידבר רש" יוצא שהוכיח שהמבקש אינו עני כלל אלא עשיר רמאי, ואילו לדברי ה"פני שלמה" מבואר שאף אם הוא אכן עני ממש, מ"מ כשתובע בחוצפה הרי זה ראייה שאינו עני הגון, ולא משום ד"תחנונים ידבר רש". אכן אפ"ל דכל מי שתובע כך צדקה אפשר גם שהוא כלל לא עני, משום הפסוק במשלי הנ"ל.

^{יח} לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו

הברית, כי בנין המשכן היה אחרי חטא העגל, דהיינו פגם הנורא ביותר של הברית שכרת הקב"ה עם ישראל במתן תורה, ועתה ע"י הצדקה למשכן דהיינו צדקה שמולידה כבוד שמים, תיקנו את פגם הברית, על כן תרומת המשכן מכונה ויבואו האנשים על הנשים, דהיינו שחזר הזיווג הקדוש בין קב"ה ושכינתיה. וכמבואר באלשיך/כ"א על הפסוק הזה עפ"י המבואר בשהש"ר רבה/כ"ב, שבחטא העגל נעלו הנשים דלתותיהן בפני בעליהן, כי היו מומרים לע"ז/כ"ג, ועתה שעשו תשובה ונתנו למשכן, פתחו דלתותיהן, נמצא שע"י הצדקה תיקנו את פגם הברית וחזר הזיווג, וע"י אתערותא דלתתא אתער לעילא גם יחוד קב"ה ושכינתיה.

וע"כ – ועל כן על פי המבואר לעיל שהשפעה נכונה היא להשפיע למקום שיוליד כבוד שמים, על כן **כשנותן צדקה לעני שאינו הגון**, דהיינו למי שלא ישתמש בצדקה לדבר שיוליד כבוד שמים **אזי אדרבא הוא נפגם יותר** כי צדקה כזו לא רק שאין עליה שכר/כ"ד אלא היא פגם הברית/כ"ה, **כי** כנ"ל מדובר במי שפגם בברית, ורוצה עתה לתקן ע"י נתינת צדקה, ובאמת הוא פוגם יותר **כי חוזר ושוב משפיע למקום שאינו צריך להשפיע/כ"ו** : ועיין לק"ה יו"ד שבועות ב' לד/כ"ז כמה צריך להתפלל ולהיות איש אמת כדי לזכות ליתן

^ט **שמות פרק לה** (כא) וַיָּבֹאוּ כָּל אִישׁ אֲשֶׁר נִשְׁאָו לְבֹו וְכָל אֲשֶׁר נָדְבָה רִחוֹ אוֹתוֹ הֵבִיאוּ אֶת תְּרוּמַת יָדָד לְמִלְאכֶת אֹהֶל מוֹעֵד וְלִכְל עֲבֹדָתוֹ וּלְבִגְדֵי הַקֹּדֶשׁ: (כב) וַיָּבֹאוּ הָאֲנָשִׁים עַל הַנָּשִׁים כָּל נָדִיב לֵב הֵבִיאוּ חָח וְנָגֶם וְטַבַּעַת וְכוּמָז כָּל כֶּלִי זָהָב וְכָל אִישׁ אֲשֶׁר הֵנִיף תְּנוּפֶת זָהָב לַיהוָה:

^כ עיין אלשיך תורת משה עה"ת שמות לה סוף פירושו לפסוק כב שהוא לשון זיווג.

^{כא} **תורת משה אלשיך שמות לה כא** – עוד אחשוב במאי דאפקיה קרא קדימת הנשים לאנשים בלשון ויבואו האנשים על הנשים ולא אמר אחר הנשים, וגם היה לו לומר ויביאו ולא ויבואו. אך הנה ידענו מרבותינו ז"ל כי כשחטאו האנשים בעגל נעלו דלתותיהן ופירשו מהם באומרם כי נשתמדו וחזרו אחר התיקון ותשובה: וזה אחשוב נרמז בתורה מה שנפרדו במה שהפריד בין נוס לכומז לרמוז כי על עסק נוס זהבם נעלו דלתותיהן ויתפרדו עד שראו שתיקנו ויתנו ה' כנגד חמשה בקר, אז נזקקו להם. וזה רמז באומרו תדע למה ויבואו האנשים על הנשים על ידי שהביאו חח כו', זה נרמז נוסף על פשט הכתוב:

^{כב} **מדרש רבה שיר השירים** – פרשה ד פסקה כא – אית דאמרי נשי דור המדבר כשרות היו, כיון שהגיעו לאותו מעשה עמדו ונמלכו עצמן, ולא נתנו כלום מנזמיהן למעשה העגל, וכיון ששמעו שהן אסורות להן, מיד נעלו דלתותיהן.

^{כג} **מדרש הנ"ל נמצא** גם בויקרא רבה ב' א' ושם המתנות כהונה פירש שהיו אסורות כיון שבעליהן עובדי עבודה זרה. אבל עיין ידי משה על שיר השירים רבה הנ"ל שדוחה ומבאר עפ"י פרקי דר"א שבזמן שהשכינה שרתה בישראל לא היו הנשים נדות (בזכירה לחיים פלאגי פירש כיון שהחרידה מסלקת הדמים איתא דשכינתיה) ובחטא העגל הסתלקה השכינה ונעשו נידות לכן נאסרו לבעליהן, וכשנתנו לתרומת המשכן חזרה שכינה ופסקה טומאת נדה והותרו לבעליהם. ועיין **מגדים חדשים** על מועד קטן ט: שמקשה הרי מי שעבד לעגל הלויים הרגוהו. והביא דעת **החיד"א** שהכוונה שהיו מנודין וע"כ נאסרו בתשמיש, אבל מקשה שהרי כל הדור היו מנודין ואעפ"כ פרו ורבו. והביא פירוש **המהרש"ם** (תכלת מדרכי מ"ק יח) עפ"י סנהדרין קי. ויקנאו למשה במחנה שחשדוהו באשת איש ומבאר הטעם כי משה אמר לנשים שעובדי העגל הם מומרים לע"ז שע"כ שבר את הלוחות כי דן ק"ו מפסח, ועל כן הנשים פרו מבעליהן כמבואר כאן במדרש, וע"כ הבעלים קנאו למשה במחנה כי דנו אותו כאילו שכב עמוהן כמ"ש על בני עלי שמנעו מהנשים לחזור לבעליהן נדונו כשכבו עמוהן. וגם עליו הקשה המגדים **חדשים** שהרי העובדים לעגל נהרגו, ועוד שויקנאו למשה במחנה היה אחרי הקמת המשכן בפרשת קרח. עוד ראיתי בשם **המהרש"ם** (בשורת סימן ק) הביא מדרש הנ"ל וביאר עפ"י יבמות מז: מומר שקידש מקודשת מדרבנן בלבד, ועפ"ז ביאר שישראל שקידש ונעשה מומר פקעו הקדושים מהתורה ורק מדרבנן צריכה גט. עי"ש. ובספר תורה שבע"פ חלק כז מאמרו של הרב שמואל תנחום רובינשטיין היתר עגנות שבעליהן נשתמדו אות יב עמ' סד)

^{כד} **כמבואר בספר המדות** צדקה אות יב – הנותן צדקה לעני שאינו הגון, אין מקבל על זה שכר:

ראה ב"ב ט: ואמר **רבי יצחק** מאי דכתיב (משלי כא–כא) רודף צדקה וחסד ימצא חיים צדקה וכבוד משום דרודף צדקה ימצא צדקה אלא לומר לך כל הרודף אחר צדקה הקדוש ברוך הוא ממציא לו מעות ועושה בהן צדקה **רב נחמן בר יצחק** אמר הקדוש ברוך הוא ממציא לו בני אדם המהוגנים לעשות להן צדקה כדי לקבל עליהם שכרו לאפוקי מאי לאפוקי מדרש רבה דדרש רבה מאי דכתיב (ירמיה יח–כג) ויהיו מוכשלים לפניך בעת אפר עשה בהם אמר ירמיה לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם [אפילו] בשעה שכופין את יצרן ומבקשין לעשות צדקה לפניך הכשילם בבני אדם שאינן מהוגגין כדי שלא יקבלו עליהן שכר.

עיין ראש דוד להחיד"א פרשת קדושים (ד"ה ולפי דרכנו יאמר) שביאור שנחלקו בזה רבי יצחק ורב נחמן בר יצחק, לר"י עיקר המעשה צדקה ולרנב"י עיקר התוצאה, עי"ש. אבל **עיין שם פרשת שופטים** (ד"ה ואחשבה) שמדייק לשונו של ירמיה שמאר בעת אפר שהכוונה כמו ציצית שאע"פ שהיא מצוות עשה נענשים על ביטולה בעידנא דריתחא הכי נמי על צדקה לעני שאינו הגון.

עיין קובץ מאמרים לרבי אלחנן וורסמן מאמר על התשובה אות ו' אנשי ענתות שהיו רשעים גמורים, וכשהיו נותנין צדקה **ודאי לא כיונו לשם מצוה רק להתפאר**, אלא אילו היו נותנין לבנ"א מהוגגין, היה להם שכר ממעשה המצוה, אפילו נאבדה לו סלע ומצאה עני מתברך, כמו שפירש"י במצות שכחה, אבל אם יכשלו בבנ"א שאינן מהוגגין, אין להן לא שכר מעשה ולא שכר מחשבה. ויש לפרש עוד, דבאמת שכר המחשבה יהיה להם, אלא שיחסר להם שכר המעשה, דבנאבדה לו סלע דוקא אם מצאה עני הגון מתברך עליה, אבל אם מצאה עני שאינו הגון אין האובד מתברך.

^{כה} **כנ"ל שצדקה לעני** שאינו הגון היא פגם הברית. ועיין **ספר חסידים** (מרגליות) סימן סא – כתיב בקהלת (ד' ו') טוב מלא כף נחת ממלא חפנים עמל ורעות רוח. נחת רוח ליוצרם כי טוב מלא כף כשאדם נותן ליראי שמים עניים שירדו מנכסיהם ממלא חפנים לעניים שאינם מהוגגים אשר בהם עמל ורעות רוח ולא עוד אלא **שנחשב לו לעון** כשהוא נותן לפריצים ונותן להם אתגני זנות ומקיים מורדין בהקב"ה בעולם. לפיכך יתפלל אדם להקב"ה לעולם שיזמין לו בני אדם מהוגגים.

^{כו} **כך נ"ל הכוונה**, ולא שמשפיע למקום שאינו צריך את השפע.

^{כז} **לק"ה** יו"ד ח"ב דף כד: **שבועות ב'** אות [לד] – וזה בחינת צדקה, כי עקר שלמות הצדקה היא על-ידי אמת, כי עקר מעלת הצדקה היא – מה שפופה את יצרו ונותן ממונו לצדקה, כי בודאי השם יתברך יכול לפרנס העניים בעצמן ובכדו להוריש ולהעשיר ולטל העשירות ולתן

לעני הגון. ורק מי שחפץ באמת ליתן צדקה לשם שמים מזמנים לו עני הגון. ועיין בזה בהיכל הברכה/כ"י שלזכות להחיות עני הגון באמת צריך לזה זכות גדולה מאד, ולפעמים נח לו להקב"ה לעשות נס לצדיק מליתן

להעני או לתן העשירות לכלם. וכמו שאמרו רבותינו ז"ל (בבא בתרא יז:): "היה רבי מאיר אומר: כאן יש מקום לבעל דין לומר: אם הקדוש-ברוך הוא אוהב העניים למה אינו מפרנסן? אמר לו: כדי להנצל אנו מדינה של גיהנם" וכו'. כי עקר מעלת הצדקה הוא, מה שהממון הוא ביד העשיר ויכול לטעות בעצמו שהממון הוא שלו. וכשמאמין בהשם-יתברך שהעשיר והכבוד מלפניו, ועושה רצון השם-יתברך וכופה את יצרו ורע ונותן ממנו לצדקה יותר מטבעו – זהו עקר שלמות הצדקה. וכמו שכתב אדוננו מורנו ורבונו, זכר צדיק לברכה בהתורה "זאת הערבים" וכו' (סימן ד), שמי שנותן צדקה בטבעו – אינו נחשב, כי מעקר הצדקה הוא בכחית עורב שהוא בטבעו אכזרי וכו', עין שם:

ועלין מי שזוכה לתן צדקה באמת למי שראוי לתן, דהינו לעניים פשרים והגונים באמת – שכרו גדול מאד, כי שקולה צדקה בכל התורה כלה (בבא בתרא טז). והעקר בשהיא באמת, כי עקר הבחירה הוא להכניע שמאל לגבי ימין, כי אחיות השקר מסטרא דשמאלא, שהוא בחינת הטהרה שמשם שרש השתלשלות אחיות השקר שמשם עקר הבחירה, כמו שמבאר בהתורה 'אמר רבי עקיבא' ה"ל. וכל הממון והעשירות נמשך מבחינת שמאל בבחינת (משלי ג, טז): "משמאלה עשר וכבוד". ועלין כל השקרים והרמאות שבימים בממון יותר פנרצה בחוש וכמו שכתוב (שם י, ד): "רש עשה כף רמיה". וכתוב (שם כח, כא): "על פת לחם יפגע גבר". כי הממון נמשך מבחינת שמאל, שמשם עקר אחיות השקר והרמאות. ועלין שם בממון עקר הבחירה ביותר. וכמו שאנו רואין שרש בני-אדם אובדן את ימיהם ושנותיהם על-ידי רדיפת הממון וכמו שצוה הנביא (ישעיה נה, יא): "איש לדרבו פנו איש לבצעו מקצתו". ועלין זה שלוקח ממנו ששם עקר אחיות השקר שהוא היצר הרע, והוא כופה את יצרו ולוקח ממנו ונותן לצדקה – בזה הוא מכניע ביותר את הרע שהוא השקר שגאחו משמאל, וכופה שמאל לגבי ימין, שזה עקר שלמות הקדשה, שרק בשביל זה נברא האדם, פידוע. ועלין בודאי נחשב כאלו קנים כל התורה כלה, כי כלל כל התורה הוא רק להכניע השקר ולגלות האמת, שזה תלוי ביותר בממון שהוא בחינת שמאל, כנ"ל.

אבל העקר תלוי באמת, כשפנותו אל האמת לאמתו ולעשות רצונו יתברך, לא בשביל כבוד וגסות להתייחר ולהתגדל ולדרף ולחרף את העניים הקשרים על-ידי זה. כמו שמיצוי עכשו, שנותנין רק לחשובי וגדולי המדינה, כדי שיקבלו כבוד וקר על-ידי זה, או שנותנים רק למי שנכנעים תחתיהם ועושים כמעשיהם, אפלו אם הם אינם הגונים כלל, או רשעים גמורים ולאנשים הקשרים והגונים שאינם חונפים אותם ואינם הולכים בדרךיהם אשר לא טובים, לא די שאין נותנים להם, אף גם הם רודפים אותם ומשתדלים לקפח פרנסתם ולבלעם חיים, חס ושלום. ולולא ה' המציל עני מחוק ממנו וכו' (תהלים לה, יז). וצדקה פזו – בודאי אינה כלום ולא די שאינם מתקנים על-ידי צדקה פזו, אף גם הם מקלקלים הרבה ונחשבת לחטא, כמו שאמרו רבותינו ז"ל על פסוק (משלי יד, לד): "צדקה תרומם גוי וחסד לאמים חסאת". מחמת שנותנים רק להתגדל ולחרף וכו', כי על-ידי צדקה פזו הם מגבירים השקר ביותר, חס ושלום, על-ידי שהם מחזיקים בממוןם את השקר, כי עקר אחיות השקר בהממון כנ"ל, ועלין שם מצויים השקרים ביותר.

ועלין מצויים הרבה טעותים מאד בנותני הצדקה, כמו שאמרו רבותינו ז"ל שאין זוכין בנקל לתן צדקה להגון. כמו שאמרו רבותינו ז"ל (סוטה מט:): "שמו תאמר, כל הבא לקפץ קופץ? תלמוד לומר (תהלים לו, ח): "מה יקר חסדך אלקים" וכו', כי אינם מצויים לזכות עם מהגנים, עין שם בפירוש רש"י. ועלין צריכין להתפלל הרבה לפני השם-יתברך לזכות לקים מצות צדקה פראוי, שיוזבחה לתן להגון באמת. והכל תלוי בהאמת שבלבו, שמי שפנותו ראויה לשמים באמת – יזכרו השם-יתברך שיתן לעניים הגונים ויתקן על-ידי הצדקה הרבה שיכניע השקר לגבי האמת שזה התקון נעשה ביותר על-ידי צדקה פראוי וכו'.

אבל מי שאין בנותו לתן כי אם בשביל עצמו וכבודו, ובפרט כשהוא בעל מחלקת וחולק על הפשרים האמתיים, אזי מכשילו השם-יתברך בעניים שאינם מהגנים כדי שיאבד עולמו על דם, כמו שכתוב (רמיה יח, כג): "בעת אפך עשה בהם". ודרשו רבותינו ז"ל (בבא קמא טז:): 'הכשילם בעניים שאינם מהגנים, שזה נאמר על החולקים על ירמיה הנביא שהוא היה אז הצדיק האמת שבדור וזה שמבאר בהתורה "אית לן בירא", שעקר חשיבות הצדקה הוא על-ידי אמונה, כמו שכתוב (בראשית טו, ו): והאמן בה' ויחשבה לו צדקה. כי אמונה תלויה באמת, בבחינת 'צדק בד אתחברת באמת אתעבדת אמונה' (זהר בלק דף קצח) וכו'. כי עקר שלמות הצדקה היא האמת והאמונה, וכו'.

שם אות ולחן זה שמבאר בסימן רנ"א על פסוק (דברים ו, כה): "וצדקה תהיה לנו", שהאיש אמת מושך לעצמו כל הצדקות, כי הצדקה נמשכת לאמת וכו', עין שם היטב, מה שמבאר שם, שעל-ידי צדקות רעות מגבירין המחלקת, חס ושלום, ומתגברין מחשבות רעות של כפירות, עין שם. כי עקר הצדקה הוא בשביל שלום, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (אבות ב, ז): 'מרה צדקה מרה שלום'. ועקר השלום הוא אמת, כמו שכתוב (זכריה ח, יט): 'האמת והשלום אהבו'. כי בודאי כל זמן שאין השקר נכנע אל האמת – אין זה שלום כלל, כי בודאי השם-יתברך שהוא עצם האמת ידו על העליונה תמיד, וסוף כל סוף יגמר הכל כרצונו, כי אמת מרום לעולם ה' (תהלים צב, ט). וכמו שפרש רש"י, לעולם ידו על העליונה. ואפלו עתה בתקף מרירות הגלות, שהשקר מתגבר כל כך על כל מהל הצדדים והאמת נשלך ארצה ונעשה האמת עדרים עדרים, וכל אחד אומר שאצלו האמת, אף-על-פי-כן עצם נקדת האמת מתקים בנפלאותיו ונוראותיו העצומים. ובכל יום עומדים על נקדת האמת להעלימה ולסלקה, חס ושלום, והקדוש-ברוך-הוא מצילה מידם. וכמו שכתוב (תהלים צג, ד): "מקלות מים רבים אדירים משברי ים". שהם הסבוכים והבלבולים וההטעאות, שמשם מתגברים הקולות והחרופים של העבו"ם והרשעים ושל כל בעלי המחלקת וכו'. ומכלם אדיר במרום ה'. וכמו שכתוב (תהלים קיח, טו): "ימין ה' רוממה" וכו'. וכמו שאמר אדמו"ר ז"ל בלשון אשכנז בזה הלשון: גאט פירט תמיד אויס – השם-יתברך גומר תמיד (חיי מוהר"ן סימן קפח).

כ"י היכל הברכה (לקאמרנע רב) ואתחנן (דברים ה' כח) בשם רבי זושא מאניפולי איזו זכות עצומה היא לזכות לתת צדקה לעני הגון ומי שלא ראוי לזה נוח להקב"ה לעשות נס לצדיק והאכילו מלכות מי שאינו ראוי בזכות זו ע"ש מעשה שאחר ג' ימי תענית היה רעב מאד ולא נמצא מי שראוי לזכות הזו להאכילו לכן נעשה לו נס ונברא לו בפיו מעין דבש ומים. הרי תראה אחי שנוח לפני הש"י לשנות סדרי בראשית מליתן דורן, וזכות מצוה למי שלא זכה לזה, ולזה רמו עיניו כיונים לשון אונאה, מטעין העולם, כמבואר בספר חסידים שהיה אחד כשהיה נותן לת"ח אמת היה מפסיד, ואמר החסיד שהוא אינו ראוי לזה, ומטעין אותו כדי שיפור ממנו למי שהם כמותו, ע"ש בס"ח. ע"כ אני מבקש ומעורר לב בעלי הבתים הכשרים שיחוסו על נפשם ויקומו באשמורת לומר תלים בקול נעים ורנה ובקשות ויתפלל בצבור בכונה מלה במלה, ויבקש מבעל הרצון שיטה לבו שידבק עצמו בת"ח אמת, כי אין לך דבר גדול בעוה"ב ממי שהוא תומך התורה, ומרחיב לב הצדיקים שיתרחבו דעתם להשראות השכינה, כמבואר בזהר, אעפ"כ זכות גדול צריך שיהיה לבעל הבית הכשר שיקשר עצמו לתומך ת"ח אמת, בלב אמת, ולצדיק אמת, כי עיניו כיונים כתיב, טעות ומטעין וכל אחד מתקשר א"ע לשרשו ואל הנהגה שלו, וזעירין אינו המתקשרין לשורש קדוש. על כן אחי בעלי הבתים הכשרים קומי רוני בלילה לאל אחד, ברנה ותפלה ותלים ומשניות, כל אחד לפי כוחו, ותבקש רחמים מאל אמת, שיורה לך דרך אמת, שתתקשר לצדיק אמת, כי על ידי התקשרות ישפיע עליך אור וחיות ויראה ואהבה היטיבו אשר דברו

את הזכות הזו למי שאינו מספיק ראוי לפי גודל המצווה. ומי שלא מתפלל על זה הרבה, בדרך כלל שולחים לו איזה תלמיד חכם שד יהודי, ולא צדיק אמיתי. ע"ש.

ועיין במ"א [בט] שמבואר ג"כ שצדקה הוא תיקון הברית:

עד כאן ביאור חברותא לתורה רסד

ליקוטי תפילות חלק ראשון – תפילה קנב מיוסד ע"פ תורה רס"ד:

ותתשצחו: מרום וקדוש, פועל גבורות, עושה חדשות, בעל מלחמות וזרע צדקות, מצמיח ישועות, עושה צדקות עם כל בשר ורוח, עשה עמי צדקה וחסד, וזכני לתן צדקה הרבה לעניים הגונים באפן שיהיה לי תקון גדול לפגם הברית שפגמתי נגדך בלי שעור:

ותתשצחו: רבנו של עולם אתה יודע כמה וכמה הרחקתי השפע מהקדשה על ידי פגם הברית והמשכתי למקום שהמשכתי רחמנא לצלן, למקומות אשר לא נתן להזכר ופגמתי כמו שפגמתי אשר אי אפשר לשער, אשר התקון לזה הוא צדקה לעניים הגונים דוקא שעל ידי זה חוזרים וממשיכים השפע אל הקדשה אבל איך זוכין לזה כי רבו המניעות מאד של מצות צדקה הן מחמת רע לבבנו וחסרון הבטחון והאמונה, וגם כשמתגברים ומשפרים אכזריות שבלב ונותנים צדקה אין אתנו יודע עד מה מי הוא העני ההגון באמת אשר על ידו נזפה להמשיך השפע אל הקדשה ולתקן פגם הברית על ידי זה:

ותתת: על כן באתי לפניך בעל הרחמים בעל הצדקה והחסד חושב מחשבות לבל ידח ממנו נדח, אשר אתה עוסק בתקוני בכל עת, שתחוס ותחמל עלי, ותזכני ברחמיך הרבים לתן צדקה הרבה לעניים הגונים עניים פשרים באמת העוסקים בתורה ובעבודת ידוך באמת, ותשמרני ותצילני מלתן צדקה לעניים שאינם הגונים אתה לבד תשמרני ברחמיך מלהפשל בהם חס ושלום כי גלוי וידוע לפניך שאין בנו דעת לשמור מהם רק אתה לבד יודע את לבב כל בני האדם ומבין אל כל מעשיהם, אתה יודע רזי עולם ותעלומות סתרי כל חי, חוס וחמל עלי ועשה עמי נגדל נפלאות חסדיך העצומים, ותסבב סבות לטובה בכל עת, באפן שתזמין לי עניים הגונים באמת לזכות בהם ותעזר ותחזק את לבבי לתן להם צדקה הרבה בלב טוב, בסבר פנים יפות; ואזכה להוסיף בכל פעם להרבות בצדקה וחסד, ולילך לקבץ נדבות מעמך ישראל להחזיק עניים העוסקים בתורה ותפלה באמת כי כבר הודעתנו שאין שום אדם ממשאל פטור ממצות צדקה אפלו העני שבישראל אבל אתה יודע קשיות לבבנו, ואיך מתגברים המונעים והבלבולים אפלו על גדולי העשירים מלתן צדקה עד אשר הולכים מעולמם, ומאומה לא ישאו בידם מכל שכן קטני הערף אשר פרנסתם מצמצמת אשר רבו המניעות והבלבולים מאד ממצות צדקה, בפרט לזכות בעניים הגונים:

ותתתא: על כן אין לנו על מי להשען כי אם עליך אבינו שבשמים, בזכות וכו' הצדיקים האמתיים שאנו נשענים עליהם בכל דבר, אליך שטחתי את כפי עיני תלויות אליך לבד יודע כמה ותקונים אני צריך בשביל תקון הברית אשר פגמתי בו הרבה ואני רחוק מכלם מאד, רק על רחמיך הרבים אני בוחס ועל חסדיך אני נשען, שאתה תסבב סבות לטובה ברחמיך ותזכני לתקן אותי בכל התקונים, ותושיעני לתן צדקה הרבה לעניים הגונים הרבה, ולעסוק בצדקות לעזר לב אחינו בני ישראל לקבל מהם צדקות הרבה בכל עת להחזיק יראי ידוך האמתיים, באפן שאזכה לתקון הברית בשלמות באמת, ולא אעול בכסופא קמך "ידוך יגמר בעדי ידוך חסדיך לעולם, מעשי ידך אל תרף יהיו לרצון אמרי פי, והגיון לבי לפניך, ידוך צורי וגואלי" אמן:

עוד ע"ש בהיכל הברכה הנ"ל ואני תמהתי על בעלי הבתים הכשרים למה ישנו כל הלילה ע"ש שמוכחים לעשות בעצמם כי אין להם לסמוך על מה שהם תמכי אורייתא כי אמנם הדבר גדול מאד אבל דייקא בגלל זה קשה מאד לזכות לזה וצריך לזה הרבה בכיה ובקשות ורחמים שיזכה לרבך עצמו בתלמיד חכם אמת וצדיק כי מהשמים אין נותנין שום דבר שבקדושה ומצוה אלא ע"י זכות הקדום וטורח ובקשות ועי"ש דזעירין הם שזוכים לתמוך הצדיק אמת ואם אין לו זכות לא יזכה לזה אלא ידבק עצמו בשד יהודי שהוא תלמיד חכם.

⁸⁸ * לעיל בס' לא, ובס' נד

⁸⁹ בדפדפ"ר יש כאן המשך שמתחיל - וזה בחי' עתיד הקביה לעשות מחול לצדיקים וכו' ... (שנדפס בסוף תורה סה) ואח"כ תורה ס'.